

ÚOHS A OD BYTOVÁ DRUŽSTVA

1

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

OBSAH

Úvodní slovo	3
Odbytová družstva – stanovisko 2011	4
Odbytová družstva v EU a vybraná rozhodnutí soutěžních úřadů členských států vydaná v oblasti zemědělství	13
Vybrané případy z oblasti zemědělství a chování obchodních řetězců v ČR	14

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

tř. Kpt. Jaroše 7, 604 55 Brno

Texty připravil: Odbor výroby a služeb ÚOHS

Redakční rada: PhDr. Kristián Chalupa, Mgr. Milena Marešová, Mgr. Martin Švanda

Tel.: 542 167 288/243/225

Fax: 542 167 112

E-mail: tiskuohs@compet.cz

www.compet.cz

Uzávěrka textu: 31. 5. 2011

Grafická úprava, tisk: Tiskárna Kleinwächter, Frýdek-Místek

ÚVODNÍ SLOVO PŘEDSEDY ÚOHS

V roce 2008 vydal Úřad pro ochranu hospodářské soutěže informační list s názvem Zemědělství. V něm vysvětloval podnikatelským subjektům v oblasti zemědělské výroby, jakým způsobem se orientovat v českém a evropském soutěžním právu. Dále analyzoval problematiku sdružování prvovýrobců v odbytových družstvech a jejich slučitelnost se soutěžními pravidly. Situace v dodavatelsko-odběratelských vztazích mezi zemědělci a obchodními řetězci byla v tomto informačním listu rovněž diskutována.

V rozmezí následujících tří let bylo provedeno množství změn v českém i unijním soutěžním právu. Předmětem tohoto infolistu je tak shrnutí právního vývoje v oblasti odbytových družstev v letech 2008 až 2011. Informace zde obsažené jsou adresovány především podnikatelům působícím v agrárním sektoru a širší zainteresované veřejnosti. Primárním účelem aktualizací je pak vysvětlení toho, jaké jednání může být z hlediska pravidel hospodářské soutěže považováno za problémové a naopak které formy sdružování zemědělců jsou povoleny.

Obecná pravidla vztahující se k problematice sdružování prvovýrobců v odbytových družstvech jsou pak aplikována na případy z agrární oblasti, jimiž se ÚOHS v minulosti zabýval. Za účelem komparace je zde rozebráno také několik významných rozhodnutí ze zahraničí.

Účinná zemědělská politika, podobně jako politika soutěžení, patří mezi základní cíle Evropské unie. V této souvislosti mohou všechny ujistit, že ÚOHS bude i v budoucnu monitorovat nejen zemědělský sektor, ale i navazující trhy se zemědělskými a potravinářskými produkty, jež tvoří z pohledu spotřebitelů stěžejní segment.

Petr Rafaj

předseda Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

ODBYTOVÁ DRUŽSTVA – STANOVISKO 2011

I. Účel a obsah stanoviska

Účelem tohoto stanoviska Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen Úřad či ÚOHS) je veřejně deklarovat, jakým způsobem bude Úřad posuzovat soulad jednání soutěžitelů v zemědělství s evropským a českým soutěžním právem, zejména pokud jde o zakládání a provozování tzv. odbytových družstev. Stanovisko se dotýká rovněž problematiky významné tržní síly a jejího možného zneužití při prodeji zemědělských a potravinářských produktů.

Stanovisko navazuje na informační list Úřadu z roku 2008 nazvaný Odbytová družstva - Stanovisko 2008 (dále jen „Stanovisko 2008“). Vzhledem k tomu, že od jeho uveřejnění došlo k významným změnám české a evropské legislativy, přistoupil Úřad k vydání aktualizovaného stanoviska, které tyto změny reflektuje (dále jen „Stanovisko 2011“). Podstatnou změnu na národní úrovni představovala novela zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“ nebo „zákon o ochraně hospodářské soutěže“). Dále byl přijat zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití (dále jen „zákon o významné tržní síle“). Na komunitární úrovni došlo k přepracování pravidel pro posouzení horizontálních dohod o spolupráci mezi soutěžiteli popsaných v Pokynech k použitelnosti článku 101 Smlouvy o fungování Evropské unie na dohody o horizontální spolupráci. Evropská komise dále navrhla nová opatření pro větší stabilitu sektoru mléka, jejichž cílem je posílit pozici producentů mléka v dodavatelském řetězci.

II. Shrnutí Stanoviska 2008, vztah zemědělské a soutěžní politiky EU

Počátkem roku 2008 Úřad zveřejnil na svých internetových stránkách Stanovisko 2008, jehož účelem bylo pomoci zemědělským podnikatelským subjektům orientovat se v českém a v evropském soutěžním právu, zejména odlišit protisoutěžní jednání od jednání, která jsou s hospodářskou soutěží konformní. Stanovisko 2008, které navazovalo na stanovisko Úřadu z roku 2005 nazvané Zemědělská politika versus zákon o ochraně hospodářské soutěže (dále jen „Stanovisko 2005“), tak mělo působit zejména jako informační a preventivní metoda Úřadu zaměřená na předcházení možným protisoutěžním praktikám soutěžitelů působících v oblasti zemědělství.

Stanovisko 2008 zevrubně specifikovalo jednotlivé formy sdružování v odbytových družstvech. Z pohledu soutěžního práva konkretizovalo vždy akceptovatelné jednání, jakož i kritéria pro individuální posouzení formy odbytového družstva a naplnění jeho činnosti. Vymezovalo rovněž aktivity odbytových družstev, které jsou z pohledu soutěžního práva vždy zakázané.

Ve Stanovisku 2008 byla vytýčena pravidla vysvětlující rozdíl mezi založením společného podniku (odbytového družstva), který naplňuje znaky transakce zakládající spojení soutěžitelů ve smyslu § 12 odst. 5 zákona, a podnikem kooperativní povahy, který lze definovat jako způsob spolupráce zakladatelů, kdy se jedná *de facto* o formu horizontální dohody mezi konkurenty ve smyslu § 3 a § 5 odst. 1 zákona. Úřad ve Stanovisku 2008 rovněž stanovil přechodné období dvou let (1. 1. 2008 - 31. 12. 2009), ve kterém již existující odbytová družstva měla povinnost uvést svoji činnost do souladu s pravidly obsaženými ve Stanovisku 2008, resp. obsaženými v českém a komunitárním soutěžním právu. Také s ohledem na uplynutí tohoto přechodného období Úřad přistoupil k vydání Stanoviska 2011.

Účinná zemědělská politika, stejně jako politika soutěžní, patří mezi základní cíle Evropské unie. Cíle zemědělské politiky Evropské unie jsou stanoveny přímo ve Smlouvě o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“),¹ konkrétně v čl. 39. Těmito cíli jsou zvýšení produktivity zemědělství, zajištění odpovídající životní úrovně zemědělského obyvatelstva, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob zaměstnaných v zemědělství, stabilizace trhů, zajištění plynulého zásobování a zajištění dodávek pro spotřebitele za rozumné ceny.

Podle článku 2 nařízení Rady (ES) č. 1184/2006, o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi, kodifikované znění (dále jen „nařízení 1184/2006“), se ustanovení čl. 101 odst. 1 SFEU nevztahuje na dohody, rozhodnutí a jednání týkající se produkce výrobků uvedených v příloze I SFEU nebo obchodu s nimi, které tvoří nedílnou část vnitrostátní organizace trhu nebo jsou nezbytné pro dosažení cílů stanovených v čl. 39 SFEU. Zejména se nevztahuje na dohody, rozhodnutí a jednání zemědělců, zemědělských sdružení a svazů těchto sdružení pocházejících z jednoho členského státu, které se týkají produkce nebo prodeje zemědělských produktů nebo využívání společných zařízení ke skladování, opracování nebo zpracování zemědělských produktů a které neobsahují povinnost účtovat určité ceny, pokud Evropská komise neshledá, že je tím bráněno hospodářské soutěži nebo že jsou ohroženy cíle uvedené v čl. 39 SFEU.

Evropská komise má výlučnou pravomoc, podléhající přezkumu Soudním dvorem, stanovit svým rozhodnutím, které dohody, rozhodnutí a jednání splňují uvedené podmínky.

Z ustálené judikatury evropských soudů a rozhodovací praxe Evropské komise však vyplývá, že tato výjimka musí být vykládána restriktivně a že k jejímu uplatnění je třeba, aby taková dohoda byla nezbytná ke kumulativnímu dosažení všech cílů společné zemědělské politiky ve smyslu čl. 39 SFEU.

¹ Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění, Úřední věstník EU, C 83, ze dne 30. 3. 2010.

Evropský soudní dvůr např. v rozsudku C-137/00 *Milk Marque and National Farmers' Union*, [2003] ECR I-7975, deklaroval, že společná organizace trhů se zemědělskými výrobky není oblastí, kde by se soutěžní pravidla neměla aplikovat. Soudní dvůr současně zdůraznil, že zachování účinné soutěže na trhu zemědělských výrobků je jedním z cílů společné zemědělské politiky a společné organizace trhů. Národní soutěžní úřady podle tohoto rozsudku v zásadě mají pravomoc aplikovat národní soutěžní právo na družstvo výrobců mléka, které na trhu zaujímá silné postavení.

Neméně významným z hlediska formulace obecných principů vztahu soutěžního práva a práva aplikovaného v oblasti zemědělství je rovněž rozhodnutí Evropské komise COMP/C.38.279/F3, resp. rozsudek Tribunálu T-217/03 a T-245/03 *French Beef*. Tribunál v tomto rozsudku zopakoval již ustálenou judikaturu, a to, že výjimku obsaženou v nařízení 1184/2006 [resp. dříve nařízení Rady (ES) 26/62] je třeba vykládat restriktivně a že k jejímu uplatnění je nezbytné, aby předmětná dohoda směřovala k naplnění všech cílů společné zemědělské politiky ve smyslu čl. 39 SFEU. V případě dohody uzavřené mezi šesti francouzskými svazy v oblasti trhu s hovězím masem, které reprezentovaly jak farmáře, tak provozovatele jatek, jež se týkala stanovení minimální ceny hovězího masa a zastavení dovozu masa do Francie z jiných členských zemí EU, byl naplněn toliko cíl spočívající v zajištění odpovídající životní úrovně zemědělského obyvatelstva. Na druhou stranu však Tribunál dospěl k závěru, že dohoda narušila přinejmenším stanovování rozumných cen dodávek spotřebitelům. Tribunál tedy potvrdil, že výjimku zemědělské oblasti lze aplikovat pouze tehdy, pokud dohoda usnadní dosažení všech cílů stanovených čl. 39 SFEU.

K dosažení cílů zemědělské politiky vymezených v čl. 39 SFEU je zřízena společná organizace zemědělských trhů, jejíž podmínky jsou upraveny v nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty (dále též „nařízení 1234/2007“). Nařízení 1234/2007 společně se základními nařízeními Rady mohou obsahovat odlišná řešení např. v oblasti regulace cen, subvencování výroby i odbytu nebo zajištění mechanismů pro stabilizaci dovozu nebo vývozu pro různé zemědělské produkty.²

III. Výklad souvisejících ustanovení českého soutěžního práva

České soutěžní právo je koncipováno principiálně shodně s právem komunitárním. Proto je jednání v oblasti zemědělství podrobeno, pokud jde o režim ochrany hospodářské soutěže, stejným pravidlům, a to bez ohledu na skutečnost, zda předmětné jednání může ovlivnit obchod mezi členskými státy či nikoli.³

2 Srov. např. Nařízení Rady (ES) č. 1182/2007, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro odvětví ovoce a zeleniny; <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:273:0001:0030:CS:PDF>.

3 Srov. čl. 101 a 102 SFEU.

Zákonem č. 155/2009 Sb., kterým se mění zákon o ochraně hospodářské soutěže, bylo zrušeno ustanovení § 1 odst. 8 zákona, které vyjímalo z působnosti zákona jednání soutěžitelů v oblasti výroby zemědělských produktů a obchodu s nimi, pokud jednají v souladu s právem Evropské unie. Toto ustanovení bylo zákonodárcem shledáno jako nadbytečné, neboť nebylo nikdy uplatněno v praxi.

Dle ustanovení § 4 odst. 1 zákona se zákaz podle § 3 odst. 1 nevztahuje na dohody, které nemohou mít vliv na obchod mezi členskými státy Evropské unie podle čl. 101 SFEU, avšak splňují ostatní podmínky stanovené blokovými výjimkami přijatými na základě čl. 103 odst. 1 SFEU k provedení čl. 101 odst. 3 SFEU příslušnými nařízeními Evropské komise nebo Rady anebo výjimkou pro oblast zemědělství, kterou je nařízení 1184/2006. To znamená, že napříště se budou vztahy mezi soutěžiteli v oblasti zemědělství posuzovat přímo podle nařízení 1184/2006, i když se budou týkat pouze jednání soutěžitelů s dopadem na národní trh.⁴

V zájmu dosažení slučitelnosti s komunitárním soutěžním právem byly nově definovány zakázané dohody, kterými podle § 3 odst. 1 zákona jsou dohody, jejichž cílem nebo výsledkem je narušení hospodářské soutěže, pokud jejich dopad na hospodářskou soutěž není zanedbatelný. Dohody, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný (dohody de minimis), proto zakázány nejsou, i když mohou formálně vykazovat znaky zakázaného jednání soutěžitelů.

Dle Oznámení ÚOHS o dohodách, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný,⁵ Úřad nepovažuje za zakázané takové dohody, kdy společný podíl soutěžitelů, kteří jsou účastníky horizontální dohody (dohody mezi konkurenty), nepřesahuje 10 % na kterémkoli dohodou dotčeném relevantním trhu. V případě vertikálních dohod (dohody mezi nekonkurenty) se podíl jednotlivých účastníků vertikální dohody zvyšuje na 15 %; za dohody, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný, nelze ale považovat dohody obsahující tzv. tvrdá (*hard-core*) omezení, kam patří zejména dohody o (i) přímém nebo nepřímém určení cen, (ii) rozdělení trhu nebo nákupních zdrojů či (iii) omezení nebo kontrole výroby, odbytu, výzkumu a vývoje nebo investic. V případě tohoto typu dohod nejsou rozhodující tržní podíly účastníků dohody a tyto dohody jsou bez dalšího považovány za zakázané.

Nová pravidla pro horizontální dohody o spolupráci

Evropská komise přepracovala pravidla pro posuzování horizontálních dohod o spolupráci mezi soutěžiteli. Nové Pokyny k použitelnosti článku 101 SFEU na dohody o horizontální spolupráci (dále jen „Pokyny pro horizontální dohody“)⁶

4 Munková, J. - Kindl, J. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009 str. 73–74.

5 Viz http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Legislativa/HS/SoftLaw/Oznamení_De_Minimis.pdf.

6 Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:011:0001:0072:CS:PDF>.

jsou platné od 14. 1. 2011. Stanoví rámec pro analýzu nejběžnějších forem horizontální spolupráce, jako jsou dohody v oblasti výzkumu a vývoje, výroby, nákupů, obchodního využití, standardizace, standardních podmínek a výměny informací. Dvěma hlavními rysy jsou jednak nová kapitola o výměně informací a podstatné přepracování kapitoly o standardizačních dohodách. V kapitole týkající se výměny informací se uvádí, že výměna informací může být pro hospodářskou soutěž prospěšná, pokud podnikům umožňuje získávat tržní údaje, jež napomohou ke zvýšení jejich efektivity a zlepšení služeb zákazníkům. Existují však také situace, kdy může výměna tržních informací hospodářské soutěži škodit, např. pokud podniky využívají citlivých informací ke sjednocení svých cen. Pokyny pro horizontální dohody rovněž obsahují podrobný návod, jak posuzovat slučitelnost výměny informací se soutěžním právem EU. Pokyny pro horizontální dohody se nepoužijí tam, kde platí zvláštní odvětvová pravidla, jako je tomu právě v případě určitých dohod v zemědělství.⁷

Opatření Evropské komise pro větší stabilitu v odvětví mléka

Evropská komise předložila v prosinci 2010 návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení 1234/2007, pokud jde o smluvní vztahy v odvětví mléka a mléčných výrobků (dále též „návrh“).⁸ Vedle zlepšení transparentnosti a stabilizace trhu mléka a mléčných výrobků je cílem návrhu rovněž posílení pozice producentů mléka v dodavatelském řetězci.

Podle návrhu mají členské státy uznávat organizace producentů v odvětví mléka a mléčných produktů, jejichž členy budou výhradně zemědělci. Tyto organizace producentů budou oprávněny vyjednávat o smluvních podmínkách, včetně ceny za syrové mléko, a to společně za produkci některých nebo všech členů organizace. Pro zachování účinné hospodářské soutěže na trhu s mlékem se počítá s omezením rozsahu tohoto vyjednávání; celkový objem syrového mléka, kterého se jednání příslušné organizace bude týkat, by neměl překročit 33 % produkce daného státu a současně 3,5 % celkové produkce Evropské unie. Soutěžní orgány členských států⁹ mají být nadány pravomocí v jednotlivých případech rozhodnout, že jednání organizací producentů se nemůže uskutečnit, pokud je to nezbytné k tomu, aby se zabránilo vyloučení hospodářské soutěže nebo aby se předešlo závažnému negativnímu vlivu na malé a střední podniky¹⁰ zpracovávající mléko na území dotčeného členského státu; možnost zásahu ze strany soutěžního orgánu bude dána i v případě, kdy nebude dosaženo limitu 33 %.

7 Srov. Nařízení 1184/2006.

8 Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0728:FIN:CS:PDF>.

9 V České republice je soutěžním orgánem Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

10 Srov. doporučení Komise 2003/361/ES o definici mikropodniků a malých a středních podniků; <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:EN:PDF>.

Dále návrh počítá se vznikem mezioborových organizací sdružujících v odvětví mléka a mléčných výrobků celý dodavatelský řetězec nebo jeho část, tj. zemědělce, zpracovatele, distributory a maloobchodníky. Uznání mezioborových organizací by rovněž mělo náležet členským státům. Mezioborové organizace mohou hrát významnou úlohu při průzkumu, zlepšování kvality, vypracování vzorů smluv, propagaci a rozšiřování osvědčených postupů (pokud jde o výrobní a zpracovatelské metody), a to při současném zohlednění zájmů spotřebitelů. Aby nedocházelo k tvrdým omezením hospodářské soutěže (např. stanovování cen nebo rozdělování trhu), návrh předpokládá, že účinnost dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě uznaných mezioborových organizací bude podmíněna předchozím schválením Evropské komise. Pro posouzení dohod ze strany Evropské komise je stanovena tříměsíční lhůta. V případě, že Evropská komise dojde k závěru, že dohody mohou narušovat hospodářskou soutěž nebo vnitřní trh nebo ovlivňovat správné fungování společné organizace trhu, rozhodne o tom, že na příslušnou dohodu použije čl. 101 odst. 1 SFEU.

Návrh dále zavádí možnost uzavírání písemných smluv mezi producenty syrového mléka a jeho zpracovateli. Tyto smlouvy by měly být uzavírány před dodávkou a měly by obsahovat alespoň cenu za syrové mléko, časový plán a objem dodávek a dobu trvání smlouvy. Na členských státech je ponecháno, zda zavedou povinný systém uzavírání smluv na dodávky syrového mléka.

Shora uvedená opatření by měla platit do roku 2020 s tím, že v letech 2014 a 2018 dojde k přezkoumání jejich fungování v praxi. Tato doba by měla být pro producenty mléka dostatečná na to, aby se přizpůsobili situaci na trhu mléka a mléčných výrobků po ukončení režimu mléčných kvót.

Návrh je v současné době ve fázi projednávání, jeho platnost se předpokládá nejdříve v roce 2012. Do té doby, ohledně uzavírání dohod, resp. jiných jednání soutěžitelů působících rovněž v odvětví mléka a mléčných výrobků, platí vše, co je dále uvedeno ve Stanovisku 2011.¹¹

Zvažuje se rovněž přijetí opatření, které by mělo řešit tíživou situaci producentů vepřového masa.

IV. Současný stav na relevantních trzích

Úřad se po uplynutí tří let od posledního komplexního materiálu, v němž se oblasti zemědělství podrobně věnoval, znova zabývá problematikou odbytových družstev¹² v českém prostředí, resp. působením odbytových družstev na českém trhu, činnostmi, kterými se tato odbytová družstva ve skutečnosti zabývají, a dopadem jejich jednání na český trh v oblasti

11 Srov. zejména čl. V.2 Stanoviska 2011.

12 Odbytové organizace působící v tuzemsku mají nezřídka vedle formy družstva rovněž podobu obchodní společnosti, příp. jde pouze o sdružení fyzických a právnických osob, tzv. skupiny výrobců; Úřad pro zjednodušení používá v tomto materiálu pro všechny tyto případy pojem odbytové družstvo.

zemědělství, a to se záměrem vyhodnotit působení odbytových družstev v České republice z hlediska dodržování platných soutěžních pravidel, mj. zda působení odbytových družstev nemá ve skutečnosti za cíl či následek narušení soutěže v oblasti zemědělství.

Obecně lze odbytová družstva kategorizovat dle *území*, na kterém družstva působí (tzv. družstva lokální, regionální a celonárodní), dle *struktury členství* (tzv. družstva centralizovaná, svazová či smíšená) či dle jejich *převažující činnosti* (tzv. družstva marketingová, nákupní či poskytující podpůrné služby svým členům). Odbytová družstva existují v principu i mimo zemědělský sektor, resp. mimo prvovýrobu. Do odbytových družstev se sdružují rovněž zpracovatelé a obchodníci se zemědělskými výrobky. Nejen v České republice, ale i v zahraničí pak vznikají rovněž odbytová družstva jako sdružení jiných odbytových družstev, tzv. *družstva družstev*.

Z iniciativy prvovýrobců začala odbytová družstva v České republice vznikat v roce 1998 a v následném roce pak začal jejich další rozvoj podporovat i český stát. Po vstupu České republiky do Evropské unie bylo v roce 2004 v rámci programu Horizontální plán rozvoje venkova schváleno opatření Zakládání skupin prvovýrobců a následně došlo k vymezení konkrétních podmínek nařízením vlády č. 655/2004 Sb., o stanovení podmínek pro zařazení skupin výrobců, zajišťujících společný odbyt vybraných zemědělských komodit, do programu zakládání skupin výrobců a o stanovení podmínek pro poskytnutí dotace k podpoře jejich činnosti.

Odbytová družstva jsou v České republice zakládána a působí v průřezu celého spektra zemědělských komodit, počínaje odbytovými družstvy, jejichž hlavním předmětem činnosti je odbyt rostlinných zemědělských produktů (odbytová družstva se zaměřením na ovoce, zeleninu, obiloviny či olejninu), přes odbytová družstva zabývající se odbytem masných zemědělských výrobků (odbytová družstva se zaměřením na prodej vepřového masa, masa hovězího či krůtího apod.), až po odbytová družstva úzce zaměřená na jednotlivé zemědělské komodity, jako např. mléko či vejce. Souhrnný přehled odbytových družstev působících na území České republiky neexistuje. Z podkladů poskytnutých Státním zemědělským intervenčním fondem (dále jen „SZIF“), od kterého byly vyžádány aktuální informace týkající se odbytových družstev, vyplynulo, že v ČR působí 203 odbytových družstev. Uvedený počet odbytových družstev však není úplný, neboť v něm jsou zahrnuty jen společnosti, které žádají o dotaci v rámci dotačního programu Zakládání skupin výrobců u SZIF. Úřad na základě zjištěných skutečností kvalifikovaně odhadl celkový počet odbytových družstev působících v tuzemsku řádově na stovky, když ve shora uvedeném počtu nejsou zahrnuta odbytová družstva vzniklá před vstupem do EU, ani odbytová družstva většího rozsahu, na něž předmětný program nelze aplikovat.

Pokud jde o celonárodní odbytová družstva, poukazuje Úřad např. na CENTROODBYT-národní odbytové družstvo sdružující devět regionálních odbytových organizací a jednu fyzickou osobu. Důvodem jeho založení bylo vytvořit jednotnou

organizaci producentů vepřového masa, která bude důstojným partnerem zpracovatelům. Na trhu s drůbežím masem vyvíjí činnost odbytové družstvo AgroKrocán, jehož cílem je zvýšit odbyt krůt a zlepšit rentabilitu výroby krůtího masa. Předmětem činnosti společnosti OVEKO a.s. je společný prodej ovcí, koz a jiných výrobků od chovatelů, tj. zejména chovných a jatečných zvířat, mléčných výrobků a vlny, a dále provádění kontroly užitkovosti a poradenství. Významnou roli sehrávají rovněž odbytová družstva obchodující s komoditou syrového mléka. K nejnámějším patří odbytové družstvo MLECOOP sdružující devět regionálních odbytových družstev a Mlékařské a hospodářské družstvo JIH sdružující individuální výrobce mléka z jižních a západních Čech a Moravy. Dle informací z tisku¹³ je družstvo JIH s cca 15–17% podílem na trhu největší v ČR. V obchodu se slepičími vejci vyvíjí aktivní činnost společnosti ČESKÁ VEJCE CZ, a.s., a ZLATÁ VEJCE a.s. Odbytové družstvo AGROODBYT ČR vykazuje největší rozsah a celostátní působnost v obchodování s obilovinami a olejninami. Jeho členy jsou regionální odbytové organizace obchodující s komoditami svých členů. Na trhu s ovocem a zeleninou působí např. odbytové družstvo CZ FRUIT. Nákupem, prodejem a skladováním zemědělských komodit převážně rostlinného charakteru se zabývá Brassica, odbytové družstvo, které sdružuje 45 členů a obhospodařuje výměru cca 9 tisíc ha zemědělské půdy.

Z informací, které Úřad v rámci svého šetření jednotlivých trhů zemědělských výrobků získal, vyplývá, že v současné době je hlavním cílem činnosti odbytových družstev vytvořit subjekt nadaný dostatečně silnou vyjednávací pozicí vůči ostatním subjektům působícím v rámci jednotlivých odběratelsko-dodavatelských vztahů. Tyto snahy odbytových družstev však podle názoru Úřadu mohou vést ke sjednocování cen a nákladů na jednotlivých trzích zemědělských výrobků. Na základě výše uvedených skutečností a změn, ke kterým v přechodném období došlo, se Úřad rozhodl ve Stanovisku 2011 blíže konkretizovat svou metodiku k zemědělské politice obsaženou ve Stanovisku 2008, která se vztahuje ke spolupráci horizontálních konkurentů v oblasti produkce a obchodu se zemědělskými komoditami. Cílem je podrobněji specifikovat, které aktivity konkurentů v zemědělské prvovýrobě a na navazujících trzích jsou v souladu se soutěžními normami, a jsou proto Úřadem podporovány, a která jednání mohou za určitých podmínek porušovat pravidla fungování fair hospodářské soutěže.

V. Formy sdružování v odbytových družstvech a jejich jednání akceptovatelné z hlediska soutěžního práva

Každý subjekt by měl v soutěži na trhu postupovat samostatně a svobodně určovat své soutěžní chování. Z hlediska soutěžního práva obecně lze posoudit spolupráci mezi konkurenty jako horizontální dohodu (§ 5 odst. 1 zákona). Prostá dohoda o vzájemné koordinaci soutěžního jednání může být zakázána za podmínek daných § 3 zákona a navazujícími

¹³ Srov. Lidové noviny ze dne 10. 12. 2010, str. 18.

ustanoveními, přičemž podmínkou v této souvislosti je, aby jejím cílem nebo výsledkem bylo narušení hospodářské soutěže na trhu. Na tuto dohodu je třeba aplikovat zásady pro posuzování horizontálních dohod popsané podrobně Evropskou komisí v Pokynech pro horizontální dohody, které lze obdobně použít i pro posouzení slučitelnosti určitého jednání s českým zákonem.

Kooperace mezi vzájemnými konkurenty na trhu, spočívající v založení společného podniku, může být podle okolností kvalifikována jako spojení soutěžitelů nebo jako horizontální dohoda narušující soutěž. Pro spojení soutěžitelů ve formě vytvoření společného podniku je typické označení *full-function joint venture* (plně funkční společný podnik). Naopak pro dohodu v režimu § 3 zákona je užíváno označení kooperativní společný podnik. Tato pravidla platí i pro společné podniky ve formě odbytových družstev.

V.1 Odbytové družstvo jako *full-function joint venture* – plně funkční společný podnik

Aby subjekt založený konkurenty splňoval definici plně funkčního společného podniku, a byl tedy spojením soutěžitelů, musí zakladatelé při jeho založení usilovat o vznik nového soutěžitele, tj. uvést na trh subjekt, který bude dlouhodobě plnit všechny funkce samostatné hospodářské jednotky („plně funkční podnik“) a který se v budoucnu zcela oddělí od případné závislosti na dodávkách od mateřských společností či družstev¹⁴. Měl by tedy vykazovat přinejmenším následující charakteristiky:

- společný podnik musí být *společně kontrolován*¹⁵ alespoň dvěma jeho zakladateli;
- společný podnik musí mít *vlastní management* věnující se provádění každodenních činností;
- společný podnik musí *disponovat přístupem* k dostatečným finančním a lidským zdrojům, hmotným i nehmotným aktivům;
- společný podnik *nesmí plnit pouze pomocnou roli* v hospodářských činnostech zakladatelů, jako je tomu v případě, kdy se společný podnik omezí pouze na odbyt či prodej produktů zakladatelských firem a působí výhradně nebo převážně jako jejich obchodní zastoupení;
- počáteční *období závislosti* společného podniku na zakladatelích by nemělo přesáhnout tři roky, poté by již měl mít nový podnik vybudovanou vlastní síť dodavatelů či odběratelů, nezávisle na dodávkách zakladatelských subjektů („zavedení podniku na trhu“);
- pro posouzení aktivní role podniku na trhu je důležitým faktorem *relativně omezený podíl prodejů zakladatelům* (resp. nákupů od nich) ve vztahu k celkovým prodejům/nákupům společného podniku;
- pokud jde o *nákupy společného podniku* od zakladatelů, je plně funkční charakter takového podniku

sporný zejména tam, kde předmětné produkty nebo služby získávají pouze nízkou přidanou hodnotu na úrovni samotného společného podniku – takový společný podnik pak plní spíše funkci obchodního zastoupení zakladatelů;

- typické pro samostatný společný podnik je naopak postupné *získávání zdrojů mimo mateřské společnosti* – tj. konkurenčních zdrojů;
- musí jít o podnik fungující na *trvalém základě*, nikoli založený za jediným účelem, např. pro splnění konkrétního cíle zakladatelů na určitou dobu.

Zakládání plně funkčních společných podniků soutěžiteli – ať již v oblasti prvovýroby nebo na navazujících stupních zpracování a distribuce – představuje spojení soutěžitelů ve smyslu § 12 odst. 5 zákona, které podle okolností může podléhat povolení Úřadu¹⁶ a jež, pokud nevede k podstatnému narušení soutěže¹⁷, je v souladu se soutěžním právem. V případě, kdy se bude jednat o spojení soutěžitelů podléhající povolení Úřadu ve smyslu zákona, musí příslušní soutěžitelé podat návrh na zahájení řízení o povolení spojení. Pokud tak neučiní, vystavují se postihu ze strany Úřadu.

Vytvoření nového soutěžitele (odbytového družstva), který vstoupí na trh s počáteční podporou zakladatelů, zajistí jim odbyt a případně i zpracování zboží a postupně získá i další paralelní zdroje, zpravidla vede k zefektivnění soutěže na trhu (srov. Příloha č. 1).

V.2 Odbytové družstvo jako kooperativní společný podnik

Podnik kooperativní povahy lze definovat jako způsob spolupráce zakladatelů. Jde *de facto* o kvalifikovanější formu horizontální dohody mezi konkurenty. Rovněž na tuto dohodu je třeba aplikovat zásady pro posuzování horizontálních dohod popsané Evropskou komisí v Pokynech pro horizontální dohody. Pravidla uplatňování soutěžních norem plně dopadají na oblast zemědělské prvovýroby (viz výše rozsudek Tribunálu ve věci *French Beef* a další).

Na základě uvedených východisek je možné identifikovat oblasti činností odbytových družstev, které nejsou v rozporu se soutěžním právem – bez ohledu na tržní podíl družstva, dále činnosti, které jsou dovolené pouze za určitých podmínek (zejména u odbytových družstev s méně významným tržním podílem), a pak činnosti, které jsou soutěžním právem zásadně vždy reprobovány.

Existují dohody mezi soutěžiteli, které ze své podstaty nejsou schopny narušit hospodářskou soutěž. Tyto dohody, označovány jako tzv. *bilé klauzule*, mají zpravidla prosoutěžní účinky. Jako příklad *vždy dovolené dohody* lze uvést dohodu o založení společného podniku – odbytového družstva – který bude řešit poradenství v oblasti dotací či jinou vzdělávací

¹⁴ Pro zjednodušení Úřad používá pojem zakladatelé.

¹⁵ K pojmu kontrola viz § 12 odst. 4 zákona.

¹⁶ Srov. § 13 zákona.

¹⁷ Srov. § 17 odst. 3 zákona.

činnost ve prospěch zakladatelů (zprostředkování nejnovějších mezinárodních poznatků v oboru, zajišťování zahraničních stáží, mezioborovou spolupráci, vyvíjení metod a nástrojů ke zlepšování jakosti výrobků atd.). Podíl dosahovaný společně členy odbytového družstva, resp. družstvem jako takovým, na relevantním trhu zde nehraje žádnou roli.

Dohoda za určitých podmínek dovolená je taková dohoda, jejíž pozitivní účinky na soutěž a adekvátní podíl na výhodách plynoucích z této dohody pro spotřebitele převáží nad jejími negativními dopady. Jde o případy, kdy je dohoda podmíněně dovolená, a to s přihlédnutím ke konkrétnímu obsahu vzájemné spolupráce a k tržním podílům zakladatelů.

Obsah vzájemné spolupráce. Obsahově lze typově vymezit horizontální dohody o výzkumu a vývoji¹⁸, dohody o společném nákupu, dohody o společném prodeji – tedy tzv. komercializační dohody (včetně distribučních a marketingových dohod), standardizační dohody (kdy by např. standardizací bylo pověřeno právě odbytové družstvo) a dohody o výměně informací. Pro jednotlivé typy dohod uzavíraných mezi vzájemnými konkurenty platí pravidla a definice obsažené v Pokynech pro horizontální dohody. Pro odbytová družstva jsou typické zejména aktivity související se společným nákupem a/nebo společným prodejem zboží. Obecně platí, že dohody o společném nákupu jsou méně závažné než dohody o společném prodeji.

Odbytové družstvo může v kontextu níže uvedeného (tj. s přihlédnutím k výši tržního podílu) pro své zakladatele zajišťovat (srov. Příloha č. 2):

- *Výkup a následný prodej zboží zakladatelů svým jménem na svůj účet.* Tato aktivita odbytového družstva umožňuje shromáždit větší množství zboží (zejména druhově určených komodit, jako jsou obilí, mléko, vejce apod.) a operovat na trhu s lepší vyjednávací pozicí. Tato praktika umožní nabízet na trhu okamžitě významnější objem produktů, než je umožněné jednotlivému soutěžiteli, přičemž tímto způsobem lze dodat zboží i odběratelům poptávajícím velké objemy naráz či centrálně (obchodní řetězce).
- *Společný nákup vstupů.* Činnosti tohoto typu umožní jednak snáze dosáhnout u odběratelů množstevních slev, kterých by jednotlivý soutěžitel neměl šanci využít, jednak mohou zlevnit přepravu vstupů, případně nahradit zcela roli distributora nákupem přímo od výrobce – což opět vede k úspoře díky vypuštění mezistupně ve vertikálním tržním vztahu.
- *Marketing výrobků, uvádění společného loga, značky kvality či regionálního původu.* Typickými příklady

jsou regionální značky kvality a původu, uplatnění na trhu zboží chemicky méně ošetřovaného či geneticky nemodifikovaných potravin. Potenciál odbytového družstva zde tkví v možnosti snáze prosadit regionální značky a firmy na širším trhu, zviditelnit a uplatnit jednotlivé produkty – s přímým dopadem na kvalitu a zdravotní nezávadnost potravin pro spotřebitele.

- *Společnou reklamu zboží.* Společná reklama úzce souvisí s marketingovými aktivitami odbytových družstev. Sloučení prostředků na propagaci do „jedné rukou“ umožní drobným soutěžitelům dostat se do širšího povědomí odběratelů a spotřebitelů, a sice prostřednictvím nákladnějších mediálních prostředků (televize, hlavní tiskoviny, internet), které zajišťují celostátní či dokonce mezinárodní pokrytí.
- *Distribuci zboží.* Distribuci v užším slova smyslu lze rozumět takové funkce odbytového družstva, kdy toto zajišťuje svaz produktů zemědělské prvovýroby např. k přepravcům nebo ke zpracovatelům, nebo závazení odběratelů (společný vozový park, provoz železniční vlečky) atd.
- *Zpracování, třídění, balení a skladování.* V praxi jde o pořizování společných skladovacích kapacit (sila, sklady, zásobníky), dále nakládacích zařízení (typicky pro přepravu po železnici, silniční dopravu či zpracovatelské potřeby), balících a třídících linek, a v neposlední řadě pak jde o provozování zpracovatelských kapacit, které např. čistí, zařizují či jiným způsobem ošetřují prvotní surovou produkci.
- *Zajišťování dalších doplňkových služeb pro zakladatelské podniky.* Zde půjde o výzkum, vývoj a testování nových produktů, fakturační služby, sdílení zemědělské techniky apod. Zemědělci tak mohou sdílet nákladnější stroje a techniku prostřednictvím společných družstev s tím, že odbytové družstvo zároveň může vytvářet společný fond oprav a obnovy, případně zařízení rovněž nechat pojistit.

Tržní podíly. Prahové hodnoty tržních podílů pro posouzení dohod jako nebezpečných pro soutěž jsou stanoveny od 15 %, resp. 50 % společného podílu stran dohody (zakladatelů odbytového družstva) na trhu.

V případě společného tržního podílu nepřesahujícího 15 % není obecně vyžadována individuální soutěžní analýza a jednání zakladatelů odbytového družstva je zpravidla v souladu se zákonem. Zde se uplatní pravidlo, že vzájemní konkurenti, pokud nejednají o cenách, resp. o rozdělení trhu (praktiky vždy zakázané), mohou spolupracovat v jakémkoli směru.

Založení a působení odbytového družstva v případech, kdy obsahem spolupráce jsou dále vymezené aktivity a kdy společný tržní podíl přesahuje 15 %, zpravidla vyžaduje provedení hloubkové soutěžněprávní analýzy založené na principu proporcionality, který je definován pro případy s komunitárním rozměrem v čl. 101 odst. 3 SFEU a pro zbývající případy v § 3 odst. 4 zákona. Základní podmínkou je, že dohoda přispěje ke zlepšení výroby nebo distribuce zboží a vyhrazuje

18 Srov. nařízení Komise (EU) č. 1217/2010, o použití čl. 101 odst. 3 SFEU na některé kategorie dohod o výzkumu a vývoji (viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:335:0036:0042:CS:PDF>); Nařízení Komise (EU) č. 1218/2010, o použití čl. 101 odst. 3 SFEU na některé kategorie specializačních dohod (viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:335:0043:0047:CS:PDF>).

spotřebitelům přiměřený podíl na těchto výhodách, a zároveň neuloží stranám dohody omezení, která nejsou nezbytná k dosažení těchto cílů. Nutnou podmínkou přípustnosti takové dohody pak je, že neumožní soutěžitelům vyloučení hospodářské soutěže na podstatné části trhu předmětného zboží. Platí, že čím větší je tržní podíl takového odbytového družstva, tím přísněji bude Úřad dohodu o jeho založení a provozování posuzovat.

V případě odbytových družstev, jež se zabývají shora uvedenými aktivitami (viz **Obsah vzájemné spolupráce**) a jejichž tržní podíly, resp. tržní podíly jejich zakladatelů, přesahují 50 % relevantního trhu, platí vyvratitelná domněnka rozporu se zákonem. Tuto indikativní hranici tržního podílu Úřad vymezil s přihlédnutím k tomu, že obecným indikátorem možného dominantního postavení, není-li prokázán opak, je 40% tržní podíl (srov. § 10 odst. 3 zákona). Odbytová družstva prvovýrobci však zpravidla nejsou vertikálně integrována, disponují malou tržní silou vůči svým odběratelům a působí zejména na lokálních trzích. Z těchto důvodů Úřad hranici vyvratitelné domněnky jednání v rozporu se zákonem posunul až k 50 % relevantního trhu.

Soutěžním právem je tak aprobeováno zejména zakládání odbytových družstev drobnými podniky. Tato možnost přitom neplatí pouze pro zemědělce, ale je otevřena jak obchodníkům se zemědělskými komoditami, tak jejich zpracovatelům. **Dohody vždy zakázané** jsou takové dohody, které narušují hospodářskou soutěž. Tyto dohody mají negativní dopady na spotřebitele, soutěžitele či soutěž jako takovou. Například dohody o společném prodeji v rámci joint venture – společného podniku zakládaného za účelem odbytu výrobků zakladatelských společností – nutně zahrnují určitou formu spolupráce konkurentů na nabídkové straně trhu; na rozdíl od poptávkové strany (dohody o společném nákupu) vyvolává taková dohoda větší obavy z hlediska zachování účinné hospodářské soutěže. Základní obavou v tomto směru je, zda komercializační dohody mezi konkurenty nebudou mít za následek fixaci prodejních cen. Tato obava bude na místě zejména v případě dohod omezujících se výhradně na otázky společného prodeje zboží, u nichž se Úřad domnívá, že budou pravidelně spadat pod zákaz stanovený v § 3 odst. 1 zákona, resp. pod zákaz daný čl. 101 odst. 1 SFEU. Obdobnou praxi při posuzování těchto dohod má i Evropská komise.

Z pohledu soutěžního práva jsou vždy zakázané tyto aktivity odbytových družstev (tzv. **černé klauzule**), srov. Příloha č. 3:

- Nesmí docházet ke *sjednocování cen zakladatelských podniků*; podniky by měly odbytovému družstvu dodávat za nezávisle stanovené ceny, založené čistě na vlastní obchodní politice.
- Na bázi odbytového družstva je rovněž zakázána *výměna citlivých informací* o podnikání zakladatelů, zejména o skladbě a výši nákladů, o zdrojích, zásobách, hospodářských plánech apod.
- Funguje-li společný podnik na bázi sdružení/družstva, neměl by mít *uzavřenou a neměnnou členskou*

základnu a neměl by být vyžadován vysoký výstupní poplatek pro členy, kteří se rozhodnou na trhu působit samostatně.

- Odbytové družstvo nesmí za žádných okolností *vyhlašovat cenu dané komodity* na konkrétní časové období – vůči všem odběratelům na trhu či veřejně v médiích. Pokud dále prodává produkci svých členů, může o ceně s odběrateli jednat, pouze pokud jde o konkrétní obchodní jednání a prodej, nikoli paušálně „vyhlašovat“, za kolik se má prodávat předmětné zboží v následujícím období v celém sektoru (např. v sektoru mlékárenství či v oblasti produkce vepřového masa obecně). Taková prohlášení mohou vést k ovlivňování cenové hladiny na trhu, která by měla být určována pouze vzájemným střetem nabídky a poptávky po předmětném zboží.
- Díky působení odbytového družstva nesmí docházet ke *sjednocování významné části nákladů* na produkci zakladatelských podniků.
- U dohod uzavřených mezi konkurenty ve vztahu k různým geografickým trhům, zejména jsou-li reciproční, je zakázáno ujednání vedoucí k *rozdělování trhů*. Nejsou-li takové reciproční distribuční dohody objektivně potřeba k proniknutí na dotčené trhy, jsou zpravidla v rozporu se soutěžním právem.
- Výjimku by mohly představovat dohody ohledně cen syrového mléka sjednané uznanými organizacemi producentů v odvětví mléka a mléčných produktů. To ale pouze za předpokladu schválení Návrhu v jeho stávající podobě.¹⁹

Shrnutí. Společné odbytové družstvo, jehož činnost nespočívá v některé ze zakázaných praktik, má nepopíratelně pozitivní vliv na soutěžní situaci zakladatelů, kteří mají díky této své společné odbytové organizaci lepší vyjednávací pozici na navazujících stupních trhu – zejména pak vůči obchodním řetězcům, které stabilně disponují vysokou tržní silou v individuálních vztazích se svými dodavateli (byť z objektivního hlediska nenaplnují znaky dominantních hráčů na trhu). Při dodržení shora popsaných pravidel není zakázáno ani zakládání odbytových organizací sdružujících družstva či jiné odbytové organizace.

Dohody vždy dovolené – obsah vzájemné spolupráce nemá protisoutěžní charakter – tzv. bílé klauzule, bez ohledu na výši tržního podílu

Pro účely tohoto materiálu je třeba rovněž uvést, že nařízení 1184/2006 se nevztahuje na případy zneužití dominantního postavení v zemědělském sektoru. Úřad již ve Stanovisku 2008 deklaroval, že na národní odbytová družstva dosahující vysoký tržní podíl, tj. na národní odbytové družstvo nacházející se v dominantním postavení, se bezvýjimečně vztahují pravidla zákazu zneužití dominantního postavení ve smyslu § 11 odst. 1 zákona, resp., že na tato odbytová družstva nelze výjimku danou nařízením 1184/2006 aplikovat. Pokud se forma

¹⁹ Srov. čl. III Stanoviska 2011, odstavec nazvaný Opatření Evropské komise pro větší stabilitu v odvětví mléka.

sdužování na národní úrovni stane velmi silnou a tržní síla bude patřit jednomu sdružení, pak nelze vyloučit zneužití dominantního postavení tohoto národního odbytového družstva.

Legální definice dominantního postavení je uvedena v § 10 zákona o ochraně hospodářské soutěže. V dominantním postavení na relevantním trhu se nachází soutěžitel nebo společně více soutěžitelů (tzv. společná dominance), kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích. Má se za to, že dominantní postavení nezaujímá soutěžitel nebo soutěžitelé se společnou dominancí, kteří ve zkoumaném období dosáhli na trhu menší než 40% tržní podíl, pokud nebude pomocí ukazatelů uvedených v § 10 odst. 2 zákona (např. podle hospodářské a finanční síly soutěžitelů, právních nebo jiných překážek vstupu na trh apod.) prokázán opak.

Soutěžní právo nezakazuje dominantní postavení jako takové, ale jeho zneužívání, tedy takové jednání, kterým domi-

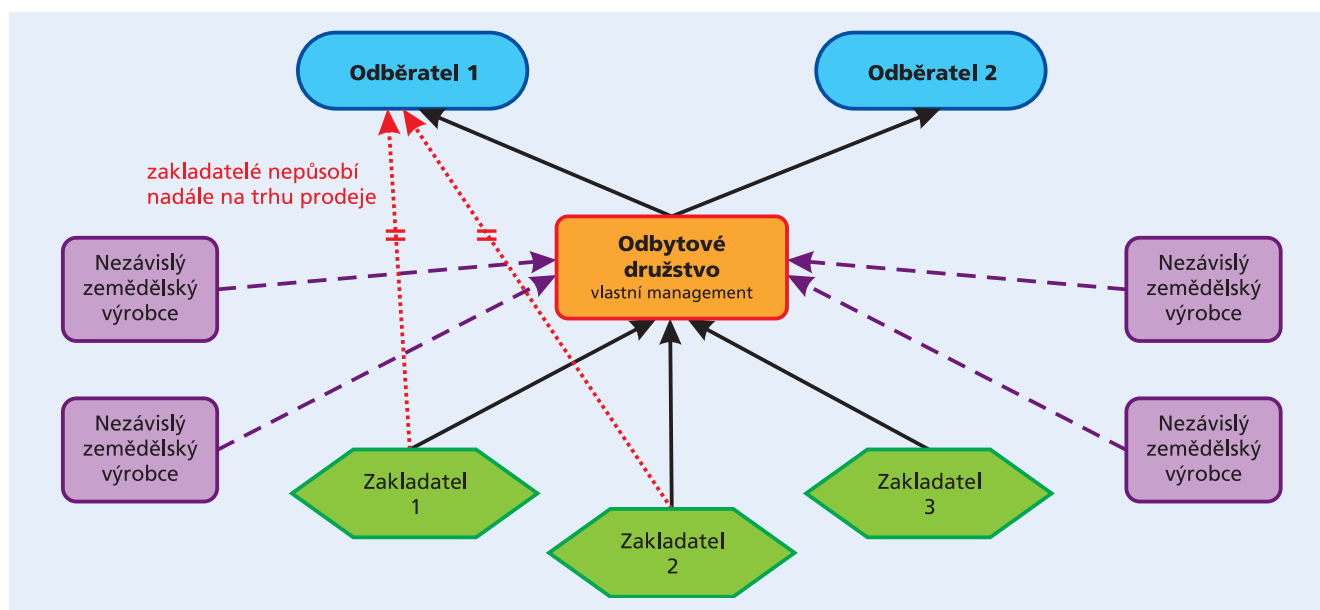
nantní soutěžitel zneužívá svého postavení na újmu jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů, čímž současně narušuje hospodářskou soutěž.

VI. Budoucí přístup Úřadu

Úřad si je vědom toho, že zemědělství a obchod se zemědělskými výrobky představují citlivou oblast a že v tomto sektoru v současnosti působí celá řada odbytových družstev, s nimiž je více či méně svázáno významné množství obyvatelstva, jakož i toho, že některá z těchto družstev nemusí zcela splňovat podmínky obsažené ve Stanovisku 2011. Vzhledem k tomu, že již skončilo přechodné období, v němž existující odbytová družstva měla povinnost uvést svoji činnost do souladu s pravidly obsaženými ve Stanovisku 2008 a nyní jsou ve Stanovisku 2011 obsažena konkretizovaná pravidla, bude Úřad nadále posuzovat činnost a zakládání odbytových družstev v souladu s pravidly obsaženými ve Stanovisku 2011, resp. obsaženými v českém a komunitárním právu.

Příloha č. 1

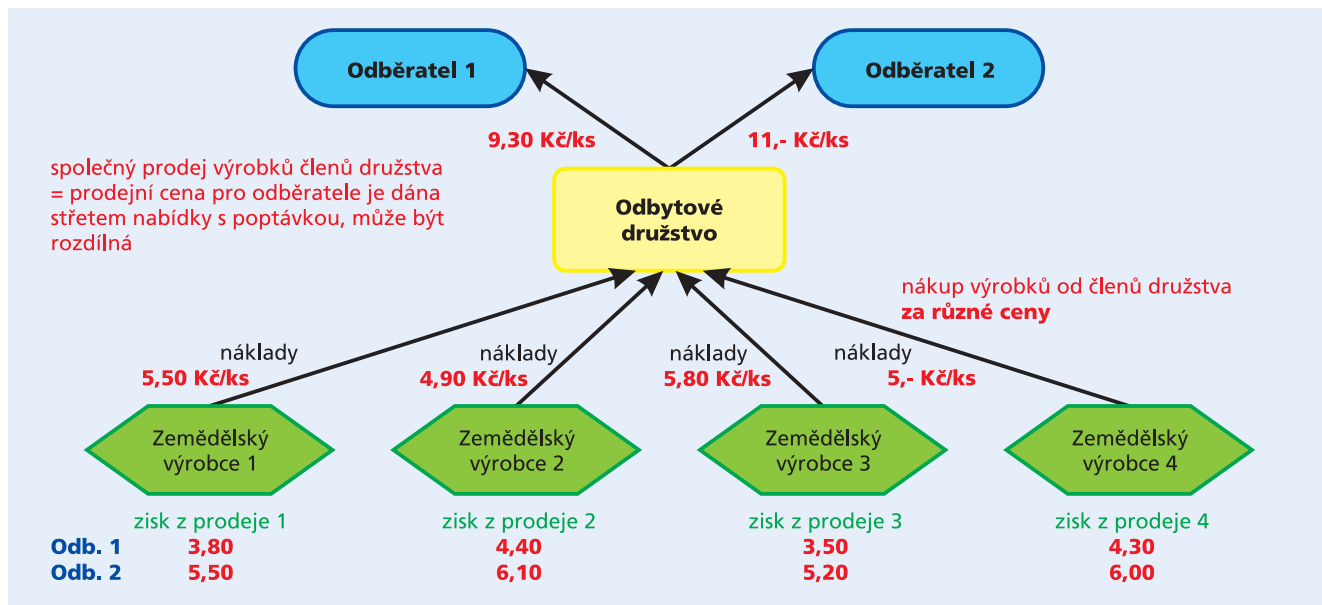
Úřadem akceptovatelné struktury činnosti odbytových družstev jako *full-function joint venture* (koncentrativní společný podnik)

Po uplynutí období cca tří let by odkup odbytového družstva od svých zakladatelů měl být relativní ve vztahu k celé produkci – odbytové družstvo získává zdroje i mimo zakladatele, tj. od konkurentů zakladatelů.

Příloha č. 2

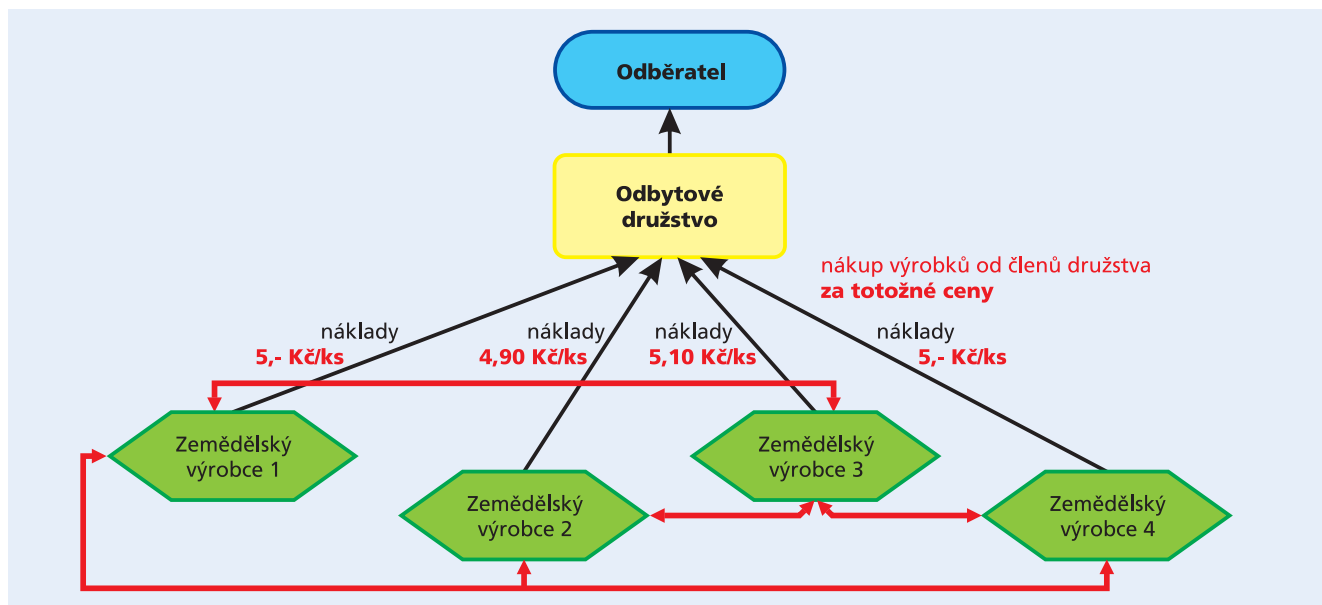
Úřadem akceptovatelné struktury činnosti odbytových družstev jako kooperativního společného podniku spočívající ve výkupu a prodeji zboží členů družstva

Pozn: Je patrné, že zisk každého ze shora uvedených výrobců zemědělských produktů je rozdílný jako při individuálním prodeji, tj. prodeji nikoli prostřednictvím odbytového družstva – **zisk závisí na výši individuálních nákladů každého výrobce.**

Příloha č. 3

Úřadem neakceptovatelné struktury činnosti odbytových družstev jako kooperativního společného podniku spočívající ve výkupu a prodeji zboží členů družstva

Výměna citlivých obchodních informací = vede postupně ke sjednocení (původně rozdílných) nákladů individuálních nezávislých výrobců, resp. v důsledku toho ke sjednocení ceny těchto nezávislých výrobců vůči odbytovému družstvu.

ODBYTOVÁ DRUŽSTVA V EU A VYBRANÁ ROZHODNUTÍ SOUTĚŽNÍCH ÚŘADŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ VYDANÁ V OBLASTI ZEMĚDĚLSTVÍ

Odbytová družstva působí v zemědělství ve většině členských států EU. Náplní jejich činnosti je především produkce, zpracování a obchod různých zemědělských komodit v oblasti živočišné nebo rostlinné výroby. V některých státech jsou členy odbytových družstev pouze výrobci, v jiných i jiné subjekty, např. zpracovatelé či obchodníci. Některými členskými státy jsou v sektoru zemědělství rovněž uplatňovány výjimky ze zákazu dohod; jejich předmětem ale nesmí být dohody o cenách.

Slovensko

V roce 2004 vydal soutěžní úřad na Slovensku rozhodnutí 2004/KH/1/1/221, kterým uložil pokutu 49 chovatelům prasat v celkové částce 1,860 mil. SKK (61 740 EUR). Chovatelé prasat se v průběhu roku 2004 pod záštitou Svazu chovatelů prasat Slovenska – družstvo (ZCHOSD) setkávali se zpracovateli jatečního vepřového masa, aby jednali o výkupních cenách. V květnu 2004 se na půdě ZCHOSD dohodli nedodávat zpracovatelům vepřové maso pod stanovenou minimální cenu. Podle Protimonopolního úřadu Slovenské republiky se jednalo o zakázanou dohodu o cenách.

Francie

Rada pro hospodářskou soutěž vydala v roce 2003 rozhodnutí 05-D-10 týkající se protisoutěžních praktik na velkoobchodním trhu květáku v Bretani. Rada uložila pokutu ve výši cca

45 000 EUR Cerafelu – ekonomickému zemědělskému výboru pro ovoce a zeleninu v Bretani – a třem asociacím výrobců, které jsou členy Cerafel. Cerafel organizoval dvojí smluvní systém, pomocí něhož určité množství květáku bylo prodáváno za cenu pevně stanovenou několik měsíců předem. Cerafel svévolně určoval ceny a množství pro smlouvy a vybíral, kterým dealerům je přidělí, ve snaze udržet je na bretaňském trhu květáku. Cena placená kupujícími byla fixována na velmi nízké úrovni, zatímco cena obdržená producenty byla podporována, aby zvýšila úroveň denních aukcí (květák z Bretaně se dostává na trh prostřednictvím hodinových aukcí – typ obrácené aukce). Rada ve svém rozhodnutí vyjádřila názor, že podmínky stanovené ve smlouvách měly za cíl mj. určení netržní ceny a kontrolu odbytišť.

V roce 2007 vydala Rada pro hospodářskou soutěž rozhodnutí 07-D-16, ve kterém pokutovala tři zemědělské organizace a čtyři sběratelská družstva. Zemědělské organizace byly sankcionovány v celkové výši 81 100 EUR za to, že vytvořily a distribuovaly cenovou tabulku pro sušení kukuřice mezi sběratelskými organizacemi. Sběratelská družstva byla pokutována za konkurenční doložku obsaženou v pravidlech skupiny ekonomického zájmu (Unisilo), která zakazovala svým členům získávat spolupracovníky z ostatních družstev. Tato doložka bránila farmářům, kterým skončila smlouva s družstvem, uzavřít novou smlouvu s jiným více efektivním družstvem. Družstvům byly uloženy pokuty v celkové výši 315 000 EUR.

VYBRANÉ PŘÍPADY Z OBLASTI ZEMĚDĚLSTVÍ A CHOVÁNÍ OBCHODNÍCH ŘETĚZCŮ V ČR

AGROPORK – vyhlášení nákupní ceny vepřového masa

Úřad postihl pokutou sdružení producentů vepřového masa Agropork – družstvo za zakázané rozhodnutí představenstva družstva o vyhlášení nákupní ceny za 1 kg masa živé hmotnosti jatečních prasat ve výši 30 Kč, s platností od 21. 6. 1999, obsažené v zápisu ze společného jednání představenstev Agroporku Náchod a Svazu producentů vepřového masa, drůbežního masa a vajec, konaného 16. 6. 1999 v OAK Havlíčkův Brod. Agroporku byla uložena pokuta ve výši 150 000 Kč.

BILLA A JULIUS MEINL – kartel

Předseda Úřadu snížil v roce 2007 o 15 % pokuty společností BILLA a Omega Retail (dříve JULIUS MEINL). Firmy, které v letech 2001 a 2002 společně koordinovaly a slaďovaly své nákupní ceny zboží a obchodní podmínky vůči svým dodavatelům, jsou nyní povinny zaplatit 23,80 mil. resp. 19,55 mil. Kč. Původní výše sankcí činila v součtu 51 mil. Kč (28 mil. BILLA, 23 mil. Julius Meinl). Uvedené firmy se dopustily cenového kartelu, když si vyměňovaly informace o svých nákupních cenách a systému bonusů a slev. Ty si porovnávaly a po dodavatelích požadovaly vyrovnání svých dosavadních finančních podmínek pro nákup zboží na úroveň druhého účastníka řízení, jestliže je měl výhodnější, a navíc i finanční kompenzace na vyrovnání vzniklých rozdílů. Nezákonný byl i požadavek obou společností na další platbu, tzv. alianční bonus, odůvodněný v podstatě jen možností dodávat stejný sortiment do obou obchodních sítí. V případě nesouhlasu se stanovenými podmínkami se dodavatelé vystavovali hrozbě odstoupení od smlouvy ze strany účastníků řízení. Existenci kartelu v roce 2007 potvrdil i Krajský soud v Brně, který však Úřadu vrátil k přezkoumání část pravomocného rozhodnutí, jež se týkala výše pokuty. Důvodem byl fakt, že v původním druhostupňovém rozhodnutí z roku 2003 byla oproti předchozímu prvostupňovému rozhodnutí významně snížena délka trvání protisoutěžního jednání. To se však žádným způsobem neprojevovalo ve výši uložené pokuty. V novém projednání případu bylo tedy nutné sankce přiměřeně snížit. Nové pokuty dle názoru Úřadu nejsou likvidační, zároveň je ale lze považovat za dostatečně citelné, a tedy schopné účastníky řízení do budoucna od porušení soutěžního práva odradit. Uloženo vyšší pokut shledal přiměřenou v roce 2010 i Krajský soud v Brně.

BRAMBORY – šetření cen v supermarketech

V roce 2003 Úřad zahájil správní řízení se společnostmi AHOLD Czech Republic, BILLA, Carrefour ČR, DELVITA, Globus ČR, JULIUS MEINL, Kaufland ČR, PLUS – DISCOUNT, SPAR Česká obchodní společnost a Tesco Stores ČR. Možné porušení záko-

na o ochraně hospodářské soutěže Úřad spatřoval v dohodě či jednání ve vzájemné shodě účastníků řízení při stanovení výše prodejních cen brambor pro konečné spotřebitele. Při prověřování výše prodejních cen Úřad mj. zjistil, že prodejní cena se u dvoukilového balení brambor pohybovala v rozpětí od 29,50 Kč do 34 Kč, přičemž u provozoven sedmi účastníků řízení byla zjištěna shodná prodejní cena ve výši 29,90 Kč/2 kg balení brambor. Po vyhodnocení všech skutečností a důkazů získaných v průběhu správního řízení nebylo prokázáno, že by stanovení prodejních cen brambor účastníky řízení a jejich výše byla důsledkem porušení zákona.

ČESKÝ SVAZ ZPRACOVATELŮ MASA

Úřad v roce 2003 uložil pokutu 100 000 Kč Českému svazu zpracovatelů masa (ČSZM) za porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže. Český svaz zpracovatelů masa v lednu roku 2002 doporučil svým členům přenést náklady spojené s povinným vyšetřením jatečného skotu na BSE na dodavatele, a to u krav ve výši 1 500 Kč za kus a u býků a jalovic starších třiceti měsíců v plné výši těchto nákladů. Uvedené jednání mohlo narušit hospodářskou soutěž na trhu dodávek jatečného skotu určeného ke zpracování. Porušení zákona nebylo úmyslné, avšak spočívalo pouze v rovině nedbalosti. Výše pokuty měla proto plnit zvláště preventivní a výchovnou funkci. Dále byla uložena opatření k nápravě, a to zrušit doporučení členům ČSZM přenést náklady spojené s povinným vyšetřením jatečného skotu na BSE na dodavatele jatečného skotu (včetně způsobu plného a částečného přenesení těchto nákladů dle stáří a kategorie skotu) a všechny členy ČSZM o tomto rozhodnutí Úřadu informovat.

DRŮBEŽÁŘI – pokuta za kartel (1999)

Úřad uložil v roce 1999 pokuty za kartel čtyř drůbežářských firem. Drůbežářský podnik Libuš, Intergal Vrchovina, Moravskoslezské drůbežářské závody PROMT a Jihočeská drůbež jednaly ve vzájemné shodě při sjednávání cen za dodávky chlazených a mražených kuřat společností provozujícím obchodní řetězce. V návrzích na zvýšení cen tohoto zboží účastníci shodně od data 19. 4. 1999 realizovali záměr (který vyplynul z jednání účastníků řízení dne 3. 3. 1999 na Mezinárodním potravinářském veletrhu Salima v Brně) neprodávat toto zboží pod cenovou úroveň 56 Kč za 1 kg chlazeného kuřete a 54 Kč za 1 kg mraženého kuřete. Uvedené společnosti musely na základě rozhodnutí Úřadu zaplatit každá po 20 000 Kč.

DRŮBEŽÁŘI – pokuta za kartel (2007/2011)

Předseda Úřadu pro Petr Rafaj změnil koncem května 2011 na základě rozsudku Krajského soudu v Brně rozhodnutí týkající

se kartelové dohody sedmi producentů drůbeže. Nově uložené sankce dosahují souhrnné výše 14,237 mil. korun. Rozhodnutí je pravomocné.

Soutěžitelé AGRO Jevišovice, a.s. (dříve AGRODRUŽSTVO JEVIŠOVICE), Zemědělské družstvo PETŘÍN, Zemědělské družstvo „Roštýn“, ZEVA CHLÍSTOVICE, a.s., SUŠÁRNA POHOŘELICE, s.r.o., Karlov, a.s. a AGROPRODUCT, spol. s r.o., se dne 13. prosince 2006 v Jevišovicích dohodli na společné strategii stanovování prodejní ceny jatečných kuřat platné od 1. ledna 2007. Cílem bylo dosáhnout postupně výše ceny alespoň 20 Kč za 1 kilogram živé váhy v I. jakostní třídě u svých odběratelů. Uvedené společnosti, kromě ZD Petřín, uzavřenou dohodu realizovaly společnou účastí na jednání o zvýšení výkupní ceny jatečných kuřat u odběratele Kostelecké uzeniny, a.s., dne 14. prosince 2006. Je přitom zřejmé, že v případě absence vzájemného srozumění, nemohli by účastníci dohody dosáhnout v tak krátkém časovém intervalu zvýšení prodejní ceny brojlerů.

Úřad uvedl, že uskutečněnou dohodou mezi sebou účastníci řízení vyloučili riziko soutěže na trhu, kdy jednotlivý soutěžitel nemá informace o zamýšleném chování svého konkurenta. Pro soutěž na trhu je přitom zcela přirozené, že soutěžitelé jsou nuceni přijímat i nevýhodné nabídky, pokud chtějí na daném trhu dále působit. Ani přetrvávající nevýhodnost účasti v hospodářské soutěži na trhu neospravedlňuje protisoutěžní chování subjektů, které jsou v postavení vzájemných konkurentů. Takové chování není možno ospravedlnit ani okolnostmi ovlivňujícími produkci jatečné drůbeže (například ptačí chřipka, růst cen energií) a s tím spojenými výrobními náklady, či chováním jiných účastníků soutěže na trhu. Společný postup vzájemných konkurentů je třeba hodnotit jako protisoutěžní, neboť každý účastník soutěže na trhu má postupovat samostatně a sám nést rizika z toho vyplývající. Účastníci řízení si museli být vědomi toho, že jejich jednání je způsobilé ovlivnit cenovou úroveň kuřat, což se i stalo (následně vzrostla i pultová cena drůbeže pro konečné spotřebitele).

Prvostupňové rozhodnutí bylo vydáno již v červenci 2007 a následně pravomocně potvrzeno v květnu 2008. Na základě rozsudku Krajského soudu v Brně však bylo původní druhostupňové rozhodnutí zrušeno, neboť dle soudu Úřad nesprávným způsobem vyhodnotil účast ZD PETŘÍN na společném postupu vůči odběrateli Kostelecké uzeniny. Předseda ÚOHS tedy v novém rozhodnutí uvedl, že ZD PETŘÍN se sice

neúčastnilo jednání s Kosteleckými uzeninami, avšak tento dílčí nezávislý postup z něj nemůže sejmout odpovědnost za koluzivní jednání spočívající v uzavření protisoutěžní dohody. Vzhledem k prokázanému úmyslnému porušení zákona u všech účastníků řízení byla pokuta ZD PETŘÍN v novém rozhodnutí navýšena z původních 590 000 Kč na 619 000 Kč, neboť předchozí rozhodnutí deklarovalo pouze nedbalost.

Výše sankcí u jednotlivých účastníků kartelu

AGRO Jevišovice, a.s.	8.248.000,- Kč
SUŠÁRNA POHOŘELICE, s.r.o.	3.528.000,- Kč
Zemědělské družstvo PETŘÍN	619.000,- Kč
KARLOV, a.s.	596.000,- Kč
Zemědělské družstvo „Roštýn“	469.000,- Kč
AGROPRODUCT, spol. s r. o.	434.000,- Kč
ZEVA CHLÍSTOVICE, a.s.	343.000,- Kč

PLEMENÁŘI – kartel

Předseda Úřadu uložil ve svém druhoinstančním rozhodnutí z podzimu 2002 pokutu v úhrnné výši 2 570 000 Kč za uzavření cenové kartelové dohody, týkající se insemináčnických dávek plemenných býků, mezi osmi plemenářskými podniky na trhu šlechtění a chovu skotu. Tato kartelová dohoda vedla ke sjednocení cen za tyto produkty a měla samozřejmě negativní dopady zejména na chovatele skotu, kteří měli omezenou možnost výběru produktu z hlediska ceny a kvality. Nelze vyloučit, že cenová dohoda vedla v konečném důsledku i ke zbytečnému zvyšování cen s negativními dopady na konečného spotřebitele. Kartelová dohoda se svými účinky týkala celé republiky. Postavení soutěžitelů na relevantním trhu přesahovalo 50 %. Protisoutěžního jednání se uvedené společnosti dopustily v letech 1998–2001 (s výjimkou společnosti Plemenáři Brno, která jednala v rozporu s pravidly hospodářské soutěže pouze do roku 2000). Nejvyšší pokutu půl milionu korun musela zaplatit společnost Holding Českomoravská plemenářská unie, další sankce ve výši 300 000 Kč byly jednotlivě uloženy společností Jihočeský chovatel, REPROGEN, PLEBO BRNO, AGRO-Měřín, CHOVSERVIS, PLEMENÁŘSKÉ SLUŽBY. Společnost Plemenáři Brno byla sankcionována pokutou ve výši 270 000 Kč. Existenci kartelu včetně pokut potvrdil Krajský soud v Brně.

